

САНА ОЛОХ

Х а н н а т
1937 оыл алтынны
15 күнүттэе тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 67 (5891)

1983 оыл. Бэс ыйын 7 күнэ
ОПТУОРУНЬУК

Сынагата
2 харчы

КОМСОМОЛЬСКАЯ МУНЬАХ

БЫСЛЫК XIX сьёно ыччат общественнай-политической активностей үрдэтиг, салааны, кинини коллективни ордук дьобууннаах сорууттарга түмэ тардыы, коллективни иттиг, критиканы уонча бэйи критикалааныыа, демократияны сайыынарыа биир салбурдубат форматын быһыытынан комсомольскай муньахтар көдүүтөрүн үрдэтигэ ураты суолтаны биэрбитэ.

Быһыла олунньуга уонна күлүн тутарга оройуонга бары комсомольскай тэрилтэлэргэ ССКП Кини Комитетын ситиһинилэргэ (1982 с.) Пленумун түмүктэрин дьүүлэһингэ аналлаах уонсай муньахтар ыытыллыбыттара. Олор дохуомуоннара туһааныах тэрилтэлэр активностарын, эппиэттэстэрин, тэрээһиннэрин бэлэттэ киэтиги арылан көрдөрөллөр. Муньахтарга, күтүүлүбүтүн курдук, үлэ дьосеппилинигэтин боппуруостарыгар комсомоллар көккө принципальнай критическай этикилэри өкөрбүттэри, үчүгэй не хоһоонноох уураахтар дааны ытыллыбыттара.

Ол эрэри сорох комсомольскай тэрилтэлэргэ муньахтары ыытыта формальнайдык сыһыаннаабылар.

Бастатан туран, муньахтары бэлэмнээһингэ билигин дааһыа сорох тэрилтэлэр бөлүмтөлөрө өткөс суох. Оттон, дыһинан, муньах тэрээһиннөөхтүг, активнайдык барыта, көдүүтөтөх буолуута, туох хаанык иннигэ, кинини бэлэмнээһинтөн тутууткаах. Билиэхэ сорох комсомольскай тэрилтэлэр секретардара иттиг өйдөөн биэрбэттэр. Оһуну да буолан, холобур, Чажырга (секретарь В. Филиппова) ССКП РК ситиһинилэргэ (1982 с.) Пленумун түмүктэрин дьүүлэһэр муньахха биир дааһы комсомолдор бэйиэхэ сүрүп боппуруоһун өлөхтөөхтүк хабаан тыл эппэтэ. Ол муньах уурааһар дааһы дьосеппилинигэти бөдөрөгүтү туһунап бэрт уонсай тыллар биир эрэ пууһа бааллар.

Иттигини муньахтары Соловьёвтаабы (секретарь О. Садонникова), Тозооннооцу (А. Дуранова), Амма уонна Мугудай орто оскуолаларынаабы учууталлар комсомольскай тэрилтэлэргэ (Е. Крипотикина уонна А. Дьяконова) бөдөхторун хаа да төгүл көрөрөн бараан ытытылар. Бу—эмнэ чаастатык көстөр итэбэс. Оһоһоор отчуоттуур-быыбардыыр муньахтар бөдөхторо көһөр.

Устаан ыйарынан, комсомольскай муньахтар ый ахсын ытытыллыахтаахтар. Билиэхэ ити көрдөбүл маады тутуһулар буолбатах. Ону аһаан сорохтор өлүс наһаабыллар, най бараллар. Ол курдук, пасыат отчуоттуур-быыбардыыр уонсай муньах кинигэтин «Сельхозтехника» холбоһуктаабы (секретарь В. Митин), «Ижтеселстрой» мехучастоктарынаабы (С. Старостин) маһнайгы сүһүөх комсомольскай тэрилтэлэр үстүүтэ эрэ муньахтаатылар. Бу устаабы куруубайдык кэһи, итулу-йулуллубат итэбэс буолар. Практика көрдөрүүнүн, ордук сайыгы кэмгэ муньахтар сэдэхтик ытытыллылар. Маһы көрүөххэ, көһөрүөххэ.

Сорох комсомольскай тэрилтэлэргэ муньахтарга кворум тутуһулуллубат. Ити райпотаабы, промкомбинаттаабы, Одьухууһаабы, о. д. а. комсомольскай тэрилтэлэргэ ордук сыһыаннаах.

Комсомольскай муньахтарга эрдэттэн былааннаматыах бытаах боппуруостары көрүү үгүстүк тахсар. Ол оһунгар боччуннаах, дьүүлэһилээлэ-рө адьас наадалаах боппуруостар көтүүтэ хаалаллар. Холобур, сыһыалаах бизнэрдэрин тэрийи туһунап өлүс элбэхтик көрөллөр. Биллэн турар, ыччат сыһыаланан тэрийи боппуруостара дьүүлэһиллээхтэһэр. Ол эрэри ыччат общественнай-политической активностей үрдэтигэ, производствэ тутуах сорууттарын быһаарыта, о. д. а. тутуах боппуруостар киллэрииллэрэ наада.

Ураты бөлүмтө ытыллар уураахтар туолуулары тэрийиһгэ уонна хонтуруоллааһынна уурулдуохтаах. Уонсай тыллаах, кини дааһы чөпчү эбээһинэстэһэбэт, тутуах боппуруостары тутуһар уураахтары ытыһымаахха. Оһуну эрэ буоллаһына комсомольскай муньах дьыа көдүүтөтөх, бэйэтин түмэр, көбүлүүр оруолун толорор ылахтаах.

XI пятилетка: үһүс сый

САЙЫНҢЫ КҮННЭР ДЬЫЛЫ АҤАТАЛЛАР

Бүтэһик гектардар

«Чурапчы» совхоз Н. Н. Пермяков салайааччылаах звенота 580 гектарга туораттаах културалары ыһыахтаабы. Сантараат солоһуна кууран биэрбөккө сааскы ыһыа өлүс тардыллына, Механизатордар С. Е. Ноговицын уонна И. Г. Местников I агрегаттара бу күнүгүз бүтэһик 40 гектардыах бааһынада сиемэни тала сымдыан түһөрөллөр. Оттон звеньевой бөһүө буолан Түөбэ бааһыналары курууларын оройуонноһунгэ, сабыыга үлэлииллэр.

Ф. ТИМОФЕЕВ.

Бары аһардылар

Мугудай отделениетын Телёйдеоу ферматын I корпунун ыһыахсыттары (старшая М. Е. Толстоухова) пятилетка үһүс сылын асыыт бэс ыйы-

гар хаа биирдик фуражнай ыһахтарыттан 580-күу кг үүтү ыһа былааннарык 53-түү килограммынаа аһардылар. Ордук көрөһөһүллэрэ коллектив 8 маһыахсыта бары графиктарын кууһаран иһааллара буолар.

Бу уонсай ситиһингэ фуражнай ыһахтарыттан Владимир Захаров 780-күу кг, бахсылар баһыаһынын өйөөн Фермада үһүс сылын хаалаах үлэһир Светлана Толстоухова 740-тыы кг таһ үчүгэй ыһыагы киллэрдиһэр.

Н. ПЕРМЯКОВ.

Эдэрдэр ситиһиилэрэ

Сылан отделениетын «Саһарға» комсомольскай-ыччат ферматын коллективна кыстык ыйларыгар 89 тонна үрүм илгэни ыһаа графикын 11 тоннаах кууһарды. Эдэр маһыахсыттар

ыһаа ыһытар хаа биирдик фуражнай ыһахтарыттан 152-дин кг үүтү ыһа сорууһаарын 104 бырыһыан толордулар. Эдэһий-дин-бөлүстөһү Мария уонна Елена Чепаловалар, Альбина Ноговицына ордук үрдүк көрдөрүүлэһиһэр.

«СО» көрр.

Кырдык да маастар

Опыттаах ыччат сүһүмү көрөһүчү Н. С. Маларов сүбү аһай асыыт кыстыкка 53 бөрөсөкүнү интенсификация уотан оройуонгэ иккөс үрдүк көрдөрүүнү ситистэ, 40-нарын наһааһаа туттарды.

Николай Семенович ыһаа ыйыгар эмнэ интенсификация уотууга 60 өдүс илгэһи туһуута. Сүһү иттигини маастара бу күнүгүз Сиппыйа сайылыкка көстө.

Ф. ХОМНОДОВА.

Сааскы хонуу үлэлэрин дневнигэ

(Бэс ыйын 6 күнүнээһи сводка, гектарынан)

СОВХОЗТАР	Синги саптарым		Сааскы хорутуу		Сизмэни ыһыы		Мисэраллаах уорукуну киллэрини
	Бэһаан	Туолаа	Бэһаан	Туолаа	Бэһаан	Туолаа	
Карл Маркс	1000	1096	1152	1320	1700	1970	1303
Субуруускай	1100	1050	302	825	920	920	926
Эрилик Эристин	1200	1380	583	944	1300	1300	1128
«Чурапчы»	780	745	173	250	580	510	440
«Мындаарайы»	480	466	95	320	800	241	237
Оройуон үрдүнэ	4650	4716	2365	3467	5300	4941	4028

ТЫА ХАҤААЫСТЫБА ТЫН УПРАВЛЕНИГА.

ТАҤАБАҤЫ СҮӨКЭЭНИҢЭ —ЗБИИ КҮҮҤҮ

Быһыл Амма оройуон оройуонга 10 тыһ тоннатан ордук араас таһааһа тизиллэ киллээхтэ. Бастаһы троннаах баржа Мындаарайы биригестанигэр кэлбитэ хаа да хонно. Кини райпотребкобществога бурагуу, промыслаһнай таһаардары, онтон да атыттары арылаа. Баржаһы сүөкэһин наһаа бытаһыах барар. Иллэрээ күнүгэ дьэри наһаа райпотребкобщество бэйэтин 40-ча куруусчута уонна 12 автомашината ара үлэлиһтэ. Таһаа уонтан таһаа эрэ кини көмөлөһөр.

«Сельхозтехника» холбоһук 7 автомашината уонна хаа да куруусчута ити күн санаа тийдиһэр. Оройуон аһаа тэрилтэлэргэ райсовет исполкомунан былааннамыт техниканы уонна үлэһит кууһу баһыаһына дьэри биригестанга киллэрэ иһиһтөр. Совхозтар үлэһит наһаа эмнэ туруорбаһа олороллор.

Бэс ыйын 5 күнүгэр биригестанга «Сельхозтехника» холбоһука тыа хаһаайыстыбатын техниканы, шифери, онтон да атыттары, райпотребкобществога аһылык бөрдүүкталарын тизимитикки саахотнай баржа тизиллэр. Маһтан эмнэ суднолар күн аһаан киллэрэ кууһуллар. Оттон таһааһы сүөкэһингэ наада буолар. Техника уонна куруусчут этилиһитин курдук, суох. Лесопункт, «Ижтеселстрой» мехучасток, кинолэһ, тыа хаһаайыстыбатын управлениһэ, суолу тутар-оромуһунуур учасствик, аэропорт, «Сельхозкиһит» холбоһук, онтон да аһын тэрилтэлэр былааннамыт техниканы да, үлэһиттэри да биригестанга киллэрбөккө улахан койууаһына таһаардылар. Совхозтар райпотребкобществога көмөс уонна сүбү күнүгүзгэ байлэһингэ таһаастарын аһаар суднолары сүөкүөхтөөх куруусчуттары уонна техниканы киллэрини эмнэ наһаа тартыһар.

Биримэ кууһипэт. Өрүснэ уу таһааһа үрдүгүн бэттэһа суднолар кудуһаһыды өксөһөллөр. Онон таһааһы сүөкэһингэ суһал эһи дьаһаллары ыһыахха, суднолар биир да хааска, күнүгэ сүөкэмэһнэ туран хааһыаһына таһаарымаахха. Таһааһы барнардан биэрбөккө сүөкэһингэ өссө кыра. Ону тута ыһыаһааттарга тизиллэргэ туһааныах хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр уонна совхозтар былааннамыт автомашиналары уонна трактордары бэрт түргэһини үлэһэ туруора өксөһөлөрө наада.

Санаа таһаар өрүсөн предприятияларыгар кэмгэр тизиллэрин хааччылыы — утаһытыллыбат соруу. Суол учаастага (начальник Сивцев И. И.) чуһастаары күнүгэр иһиһтигэр Мындаарайы — Чурапчы суолун маһыаһаһаар сымдыар тына буһуучу өкөрүөхтөөх.

САГА КӨРДӨБҮЛЛЭР ТАҢЫМНАРЫГАР

1982-1983 сс. политической уонна экономической уөрэх дьыла түмүктөннө. Оройуон үрдүнэн партийнай уөрэх 32, комсомольская уөрэх 35, Экономической уөрэх 60, массабай пропаганда 32 оскуолаларыгар 159 пропагандист үлэстэтир. Бу — ССКП XXVI съездин уураахтарыгар сөп түбэһиннэрэн партийнай уөрэх салгы тулсарар туһунан ССКП, КК, ССРС Министрларын Советын, ПСВСКС уонна ЫБСЛКС КК уураахтара ыһыллыбытын кэнниттэн маңайгы уөрэх дьыла.

Кэнники икки уөрэх дьылыгар бифи оройуонмутугар, дойдуга үрдүнэн бүтүмүтүнэн курдук, урукку үс сүлүктээх система өнүгөр партийнай уонна комсомольская уөрэх саага структурата кылларыллыа. Холобур, быйыл партийнай уөрэх систематыгар эдэр коммунистар оскуолалара, 23 марксизм-ленинизм теоретик уөрэтэр оскуола, 7 научнай коммунизм оскуолата уонна партийнай хаһаайыстыбаннай актив оскуолата, оттон экономической уөрэхтээһингэ 54 коммунистической үлэ уонна 6 чопчу экономика оскуолалара үлэстэтир.

Көстөрүн курдук, научнай коммунизм оскуолаларын уонна чопчу экономиканы уөрэтэр оскуолалар ахсааннара арыйах. Ити бифи сорох партийнай тэрилтэлэригэр секретардара, тэрилтэлэригэр, совхозтар-быт салайааччылары оскуолалары тэрийиэхтэ, итэҕэчиллэри уөрэхтэринэн аттаран сүүмэрдээһингэ болломтолорун ситэ уурбаттарын туоһулуур. Кырдьыга даҕаны, үрдүн эбэтэр аналлаах орто уөрэхтээх специалисттар кыра уөрэхтээх дьону кытта бииргэ үөрэнэллэрэ төһө итэҕэстээх буолуой? Пропагандист үлэтэ онтон эмэ уустуктубата буолуо дуо? Дьинэр, сов-

хозтар киин аппараттары уонна киин отделениелар партийнай тэрилтэлэрин үрдүк уонна орто уөрэхтээх коммунистарын холбоон научнай коммунизм оскуолаларыгар уөрэтэр кыах баар. Партийнар секретардара итин болломтоҕо ылааллар наада. Экономической уөрэх тэрийиэхтэ эмэ итинник сыһаннаһаллыахтаах.

Партийнай уөрэх тэрийиш көрдөбүлүн кэһэн турар, быйыл Волуутардаагы цеховой (секретарь Дюдорев М. М.), суолу тутар-өрөмүөннүүр учаастактаагы (Габышев М. Р.), култура учреждениеларынаагы (Геращенко М. А.), эт-үүт комбинатынаагы (Монастырева З. М.) маңайгы сүбүөх партийнай тэрилтэлэр коммунистары тусна оскуоланы тэрийиш эбэтэр атын партийнай тэрилтэлэр оскуолаларыгар сыһаан уөрэттөрүгэ кыһаммытар. Бары партийнай тэрилтэлэр секретардара коммунистар кэлэр уөрэх дьылыгар ханнык оскуоланан хабыллыларын атырдаах ыйын ийини чуолкайдыллар наада.

Уөрэх көдүүһүн үрдэттигэ Мугудайдаагы цеховой партийнай тэрилтэ (секретарь Дьяконов Л. А.) уонна бу отделение салайааччы (управляющий Пермяков Н. Д.) элбэи онордулар. Маңа партия историятын уөрэтэр икки партийнай уөрэх оскуолата — Мугудайга сельсовет исполкомун председатели Кроникова М. Д. уонна Төлөйгө оройуон биир опиттаах пропагандиста Сидцев Д. В. пропагандистардаах оскуолалар — икки комсомольская уөрэх (пропагандистар Абрамова М. А., Еремеева В. К.), 4 коммунистической үлэ (Дьяконов Л. А., Пермяков Н. Д., Пермякова А. С., Осипов С. С.) оскуолалара, научнай коммунизм икки оскуолата (Сидцова Е. А., Захаров И. С.), участковой балыһаага (Захаркина З. А.), детсадка (Макаров Т. К.) массабай пропаганда оскуолалара ситиһилээхтик үлэстэтир. Бу оскуолалар 15-17

занятиелары ыһтылар. Пропагандистар уөрэх активнай формаларын көрдүү, туһана сатыыллар, итэҕэчиллэр активностарын үрдэтэргэ, кинилэр практической үлэлэрин тэрийэргэ кыһаналлар. Пропагандистарынан салайааччылар, сүрүн специалисттар, учууталлар анаһылар кинилэр дьону кытта үлэлиир эйгэлэрин кэһэттэ. Биир үксүн итин совхоз маңаагы отделениета пяталетка икки сылын ситиһилээхтик түмүктээбитэ. Мугудай сельсовета социалистической муоталаһыта оройуонга кыайылыа-ыһыллыа тахсыбыта, сельской Култура дьыта республикага хас да сыл субуруччу бастаа, орто оскуола үөрэнэччилэр 100 бырыһыан билиилэригэр ситиһэр.

Комойуох ийин, бифиэхэ уөрэх көдүүһүн үрдэттигэ итинник үлэстэчиллэр арыйахтар. Ордук экономической уөрэхтээһингэ. Холобур, Одьулуунга быйыл коммунистической үлэ оскуолата куолуттар эрэ үлэстэбитэ буолулар, ити ийигэр былырбын комсомольская уөрэх тэригэр кыһаан аттестациамматах пропагандист Николаев И. И. быйыл аны экономической уөрэхтээх 3 эрэ занятиелары ыһтыа. Ол үрдүнэн партиком даҕаны, сыахтаагы партийнай тэрилтэ даҕаны итингэ кэмтэр сөптөөх дьаһалы ылбатылар. Бахсыга экономической уөрэх отделение управляющей Сидоров М. М. уонна пропагандист Пестряков А. Д. быйыл эмэ тохтулар. Онно совхоз директора Тер. Васильев Е. Е. туох да дьаһалы ылбааха хаалла. Экономической уөрэх тэрийиэхтэ көһүү сыһаннарын Субуруускай аатынаа, Эрилик Эристин аатынан уонна «Чурапчы» совхозтар директордара эмэ уларыта илостөр, Ааспыт сыл архынын ыһтылар Субуруускай аатынан совхоз директора Ефремов А. В. экономической уөрэхтээхтүк тэрийбитин ийин ССКП райкомун бюроту-

нан сөмөһүн турар. Онтон бу аһиэттээх хаһаайыстыбаннай салайааччы сөптөөх түмүгү оҥостубата. Оттон совхоз парткома онносор пропагандастар отчуоттарын комуйа илик.

Сорох пропагандистар айар былаана суох үлэстэтир, уөрөтүн активнай формаларын кыһаан туттубатылар, итэҕэчиллэргэ араас оҥордохтору толорторо, рефераттары суруйтарар сорууматылар, конспектыны итэҕэстэтир. Пропагандист аһиэттээх эбэһиниһигэр итинник сыһаннаһы инникитин тулуйдуон сатамат.

Партийнай тэрилтэлэр секретардара пропагандистар үлэлэригэр конторуолу, ирдэбили ситэ олохтооботулар, занятиеларга олус сэдэхтик сырыттылар, пропагандистар опиттарын атастатылар тэрийбитилэр, кинилэр отчуоттарын бииргэ эмэ, ону да куолуттар эрэ дьүүлэстэтир. Уөрэхтээхтүк ситиһиллэр биир да итэҕэчи-коммунист, биир да пропагандист партийнай сөмөһүн тардыллыбата. Ити итэҕэстэр кэлэр өттүгэр хатыланыа суохтаахтар.

Совхозтарга экономической уөрэх тэригэрин тулсарынаа, көдүүһүн үрдэттигэ, онно олоҕуран хаһаайыстыбаннай суох буолууну утары охсуһууну күүһүрдүүгэ, кэмчиилээх режимин олохтоһунга оройуоннаагы агропромышленнай холбоһук салайааччы уонна экономической уөрэхтээһин оройуоннаагы совета хамсатылыах дьаһаллары ыһахтаахтар.

Вилигин партийнай тэрилтэлэр сорууттарынан уөрэх дьылын түмүктэрин ситиһи дьүүлэһэн таһаарыллыбыт итэҕэстэр кэлэр сылга хатыламматтарын ситиһи, аны күһүн ханнык оскуолалары тэрийири, чопчу быһаарыа, итэҕэчиллэр уонна пропагандистар састааптарын чуолкайдаһын, уөрэх дьылын көрсө бары пропагандистар айар былааннары оҥостууларын тэрийи буолаһар.

И. НЕУСТРОЕВ.
ССКП райкомун пропагандиста уонна агитацияга отделени сэттигэһин солбуулааччы.

Грузинская ССР, Сити-нахская оройуон «Парижская Коммуна» колхозугар орто оскуола кэнниттэн үлэс сылын трактористтар Лали Огашвили — Грузия комсомолун бириэмийэтин лауреата, ЫБСЛКС XIX съездин делегата — дойдуга тыатын

хаһаайыстыбатын медалиатор дьахталлары Паша Ангелина аатынан бириэмийэтин куоталаһыларга кыһааннаһа-ыһаан таһыста. Снимокка Лали ийэтин, балтын уонна аҕатын кытта.

СССР фотохрониката.

Оскуола олоҕо

СИТИИИЛЭЭХТИК ТУТТАР ДЫЛАР

Оройуон аҕыс кылаастаах оскуолаларын выпускниктара иккис экзаменнарын алгебра туттардылар.

рой своего времени уонна «Тема братской дружды в советских произведениях» дьон кылаарга сочинение-лары суруйдулар.

Соловьев оскуолаларга эдэр учуутал Е. И. Федорова үөрэппит 13 үөрэнэччиттэн 7-тэ хаачыстыбада үлэстэтир. Ира Собакина, Еля Савина уонна Оля Илларионова үлэлэригэр экзамены туһут комиссия биир сааһаан туйгун сыаналары туруорда.

Е. И. Курашов аатынан Чурапчы орто оскуолаларга экзаменга кылаариллыбит 79 үөрэнэччи 100 бырыһыан туттардылар.

Хадаар оскуолатын быйыл 8 оҕо бүтэрир. Кириллэртэн уөрэх бастыһа Инна Гогошева, Надя Егорова уонна Дима Климов бу экзамены туйгунун туттардылар.

Уөрэх туйгуннара Вася Монастырев, Лариса Седумова, бастың обществоведниктар Дика Ершов, Лена Адамов, Светлана Васильева уо. д. а. — барыта 9 үөрэнэччи, бастагы экзаменга туйгун сыаналары ыһылар. Литературага 48, грамматикага 34 оҕо «4» уонна «5» сыаналарга үлэстэтир.

Одьулуунга, 26 выпускниктан 11-р «4» уонна «5» сыаналарга үлэстэтир. Маша Ноева, Тоня Капитонова, Маша Софронова, Тома Сторожева уонна Надя Гудлева «5» сыананы ылдылар.

Кинилэри эдэр учууталлар С. А. Бродникова, В. Н. Кривошапкина, Л. Е. Кириллина, М. П. Старостина, А. П. Федорова үөрэттир.

Ахсыс кылаас үөрэнэччилэрэ бүтүн нуучча литературатыгар уонна тылыгар сочинение суруйдулар.

Сыланг орто оскуолатын 26 выпускника сочинениеларын эмэ ситиһилээхтик суруйдулар. Г. А. Есеева учуутал дьыһар нуучча тылын уонна литературатын дьиринэтэл уөрөтүн кыһаһын үөрэнэччилэрэ Маша Федорова уонна Сардаана Монастырева үлэлэригэр комиссия «туйгун» сыаналары туруорда. Бу оскуолага литературага 20, грамматикага 18 үөрэнэччи хаачыстыбада үлэстэтир.

х х х

Онус кылаас үөрэнэччилэрэ бастагы экзаменнарын нуучча литературатыгар уонна тылыгар туттарбыттар. Кинилэр «Путь Никиты в революцию по роману М. Горького «Мать», «Чацкий — ге-

А. ПЕРЕВАЛОВА, методкабинет методика.

Госстатистика инспектурата иһитиннэрэр:

СОВХОЗТАР СУӨҢҮ ИИТИИТИГЭР 1983 СЫЛ БЭС

Совхозтар	Эт оҥоруута (сентнер) тыһыһаах ыһаһыннан				Эти государство атыллыаһын (сентнер)				Үтү паловой ыһы (сентнер)				Үтү государство атыллыаһын (сентнер)				Биир фуражнай ыһаһын (кг)			
	2квартал-аагы быһаан	Туола	%	1982 с.	2квартал-аагы быһаан	Туола	%	1982 с.	5 майла-агы быһаан	Туола	%	1982 с.	5 майла-агы быһаан	Туола	%	1982 с.	5 майла-агы быһаан	Туола	%	1982 с.
Карл Маркс	1570	1539	98,0	—	1570	1517	96,6	—	9160	8642	94,3	—1169	7650	6164	80,6	—637	487	448	—58	
Субуруускай	700	653	93,2	—	700	655	93,6	—	3170	3078	97,1	+244	2650	2381	89,8	+336	421	368	+27	
Эрилик Эристин	1620	1686	104,0	+17	1620	1608	99,3	-94	8610	8459	98,2	-774	7150	6702	93,7	-470	494	449	-49	
«Чурапчы»	990	1110	112,1	+113	990	1049	106,0	+64	5380	5136	95,5	-202	4400	3819	86,8	-548	421	357	-18	
«Мандарайы»	920	1087	118,1	—	920	1085	117,9	—	4330	4252	98,2	-808	3550	3290	92,7	-739	451	429	-98	
Орой. үрдүнэн	5800	6075	104,7	+431	5800	5914	101,9	+257	30650	29567	96,5	-2709	25400	22356	88,0	-2058	464	418	-43	

1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 26

Сага сэрини
бэлэмниллэр

Израиль былдаан оло-
рер ливанской террито-
рийтыттан көлөр дык-
синээриллэх ийитини-
риллэртэн көрдөхкө, Тель-
Авив Сирия үрдүгөр саа-
ланнырахтаах сага аг-
рессиятын торума улам
чуолкайдас арылган ийэр.
Израиль «кырбылдар»
Дамаск туһааһан сэрини-
ни суоһурданааларыгар
быйларын буруйу онорор
санааларын кисти да со-
ромматтар. Событиелар
итиник кутталлаахтык
сыйдылара американи-
ский администрация Ли-
ванга Израиль кытары
«сөбүлэһини» сонноһу-
нуу быһаччы түмүгүнэн
буолар. Күүтүлүбүтүн
курдук, Ливан бөйөтүн
бөйөтэ дыһаһанар быраа-
бын сирэй-хараһа суох
туһарар ити докумуон
этин куттала суох буо-
луутун хааччынарын из-
бейдир, аан дойду ити
муну-сору көрбүт регио-
нулар булгуччу наада-
лаах айа төрүттэрин уур-
бат, төтөрү Близнэй
Востоктаагы быһылы-
майгыны ордук куттал-
лаах онорор.

Израиль Ливан терри-
ториятын салгы, бы-
лааһыныгар правовой
төрүттүн үөскөтүн туран,
ити «сөбүлэһини» дыг
ийтэр израильскай аг-
рессия түмүктэрин бы-
гертэтэр уонна Ливаны
атын арабскай дойдулар-
га саба туһар плацдары-
га, АХШ байланный өт-
түнөн баар буолуутун
хааччылар тирэх пуунга
кубулутар. Сирэй уонна
быраан иуордаларын ити
иуруу сирэй-хараһа
суох сирэй-буорга төпсик,
бөйөтүн аатын-суолун
хааччылар сирэй быһы-
лырынан хараардыбыт
жаалабырдыгы ити кур-
дук көрүлэһин холобу-
рун историяттан булба-
кын.

Ливан бөйөтүн, Сирия,
Алжир, Кувейт, Иорда-
ния уонна атын арабскай
дойдулар патриотическай
общественностарын киэн
эриктэлэрэ ити хаба-
ла-

лаһын сөбүлэһитин.
АХШ уонна Израиль ге-
коминистскай өйдөрүн-
санааларын эрө өлөххө
инлэрэртэ туһуламмы-
тынан аарыахтарыс аа-
дан туран, сытынык са-
малкаллар. Тель-Авив
кытары сөбүлэһини тү-
һүрөн, дын бөйөтүн,
чуолан, Ливан нацио-
нальнай оборонада пар-
ламентскай комиссиятын
председателя Фуад Лак-
хун бийиги дойдубут на-
циональнай интэрнестар-
ыгар утары уонна киэн
суверенитетын итэһин-
бир сомордотун куордал-
лыыр.

Ливанга сонноммут сө-
бүлэһин, айа буолбакка,
сага сэрини бэлэмнээ-
һин докумуонунан буола-
рын Израильга реактив-
най бомбардировщик-ис-
требительдэри биэрэрин
сиргүтөр туһунан Ва-
шингтонга ийитинирил-
либит быһаарылы да
«Юнауур, Франция «Па-
ризден дибере» хаһыата
«ити быһаарылы дыг
ийтэр Бетин ийитиник
сүөрэр уонна тибэрэр
тийһан Израиль Сирияга
кытары сөбүлэһинлээх
иерусалимга тирдэр кыах-
таах» дын суруйар.

Советскай Союз Ливан-
га тойордоһун полити-
катын, киэн бөйөтүн бө-
йөтэ дыһаһанар тутулуга
суох государство быһы-
тынан бырааптарыс сир-
гэ-буорга таһарга холо-
нуулары соруктуулаахтык
сэмдир. Ливанскай мо-
рохка айа уонна кыс-
көх, ХНТ Куттал суох
буолуутугар Совет бийр
санаанан ылыммыт резо-
люцията модьуйарын кур-
дук, Ливанга агрессор
сириниэрин бүтүнүтүн
таһаары суолунан эрө
хааччылаһан сөп. Ливан
сириттэн американикай
уонна атын тас дойдулар
сириниэрэ эмиз таһа-
рыллыах тустаахтар. Ли-
ван проблемаларын итин-
ник эрө быһаарыахха
сөп.

Б. ШИБАЕВ,
ОСТА иртыааччыта.

КЫРАЧААННАР
ОТЧУОТТАРА

НУУЧЧА ТЫЛЫНАН

IV—VI кылаастар үө-
ронсоччилэрэ «Нуучча
тылын таптааччылар»
куруһуонна дьары-
таныбыт.

Куруһуокпутун учуу-
талбыт Мария Михай-

ловна Иванова салай-
быта. Бийиги нуучча-
лыы табатык сага-
рарга үтүстүк эри-
линнэбит. Ыйыт нууч-
чалыы тылһан ис-
тиник хаһыатын та-

диринтэби сель-
скай Культура дьэтин
сценатыгар соторутаа-
быта нана олохтоох
дыаһыла-сад быраа-
тыы союзнай республи-
калар поруоттарын на-
циональнай көстүүн-
нэри кэһит ийи-
лэччилэрэ ийи-гол-
дон турбакка, бэрт чо-
бүтүк, нэхтээхтү
ырыаны-хоһоону, үс-
күүнү-батыһын тартан
избистилэр.

Көрөччүлэр Туһаа-
ра Иванова төлөрбүт
«Сага сирэй» дын
тыһатын, Оля Заха-
рова хоһоону аары-
тын, Нуургул Уаров
уонна Оля Тимофеева
узбекскай үнүкүлэри
ордук байырааттылар.
Кинилэр, ордук төрө-
пүттэр, оҕолор дыһы-
ла-сада олоххо үө-
ронмисттарын илэ ха-
раһтарынан көрөн ас-
тыһылар, үөрдүлэр-
көттүлэр.

П. ОКОНЕШНИКОВ.
Синиоктарга: сцена-
ба — хор; узбекскай
үнүкү.
Автор фотолара.

Һаарбыллыт.
Эһил ийиник ку-
руһуонна эмиз дыа-
рыстаныахпыт.
Марта ЛЬВОВА.
IV кылаас
үөронсоччыта.
Одьулуун.

ЯКУТСКАЯДААБЫ
ТЫА ХАҔААЫСТЫБАТЫН
ТЕХНИКУМА

Күнүөкү үөрөххэ:
Зоотехник, агроном уон-
на ветеринарнай фельд-
шер идэлэригэр — 2 сыл
6 ый, тыа хаһаайыстыба-
тын предпринималарын
бухгалтердарын идэлэригэр
— 1 сыл 10 ый үөрөтөр.
Докумуоннары бас ыйып
1-от ыйып 31 күннэри-
гэр тутулар. Кинрин эк-
заменнар — атырдыах
ыйып 1—20 күннэригэр.
Кэтэхтэн үөрөһинэ

Орто окуулаһы бүтөр-
биттэри зоотехник идэ-
тигэр — 2 сыл 6 ый, тыа
хаһаайыстыбатын пред-
принималарын бухгалтер-
дарын идэлэригэр — 1 сыл
10 ый үөрэтэр.

Бухгалтер идэлэригэр ту-
тарсааччылар кинрин
экзаменнары атырдыах
ыйып 1—20, зоотехника
— сэттисин 15—30 күннэ-
ригэр туттараллар.

Идэтин ыйып туран ди-
ректор аатыгар сурул-
лар сайбылыһыһа са-
һаарыллаллар: орто үө-
рэди бүтөрбүтүн туһунан
докумуон (диринтэби), 256
№-дээх форманын мед-
страва, кадр отделын
начальнига эбэтэр пред-
приниме, учрениение, та-
рихты саһаааччыта би-
гертэһит үлэ-кинискэ-
тин ыһыскаата (ыһыска
практическай үлэ ста-
таах кэтэхтэн үөрөнэ
кирэр дьонтон көрдө-
нөр), үлэһир сиртэн на-
һааһение, 3x4 см кээмэй-
дээх 4 фотокартонка, үлэ-
һир эбэтэр үөронэр сир-
тэн характеристика.

Техникумга кыраа-
чылар маһык кинрин эк-
заменнары туттараллар:
ауучча тыһыгар уонна
литератураһыгар (сони-
не эбэтэр изложение),
хмийа (тыһыһин).

Бухгалтерскай отдел-
нига химия оннугар ма-
тематиканы (тыһыһан)
туттараллар.

Училище аадырыһа:
677007, Якутскай к., 50 лет
ВЛКСМ, 2. Приемный
комиссия телефоннара:
3-50-57 — үөрөх чаһа,
3-57-78 — кэтэхтэн үө-
ронн отделениета.

ТРАНСПОРГА СЭРЭБИ ҮРДЭТИЭХХЭ

Суолунан сыдыһыны
быраабылаларын туту-
һууну контуруоллаһын-
на, техникаттан дэ-
һоһ тахсыһын сэр-
тигэр оройуонга бийыл
кэһкэ дыһаһаллар ыты-
лыһылар.

Ол үрдүнэн балаһыан-
һабыт эрийиллэрин кур-
дук көнөн биэрбэт. Бу
сыһа кинири бары
суол быраабылаларын
кэһини 139 түбэлтэгэ та-
һаарылыһа. Ол ийитэр
рулга итирик туруктаах
сыһаар 15 водител ту-
тулуһа, олортон 12 ки-
һи правалара быһылыһа.

Суол быраабылаларын
кэһини, практика көрдө-
рөрүнэн, бийиэхэ ордук

сайынны кэмгэ таһаа-
рылар. Ол биэр үкөү
оройуон автохозяйство-
ларыгар транспорт сред-
стволарын биэр сиртэ
кииниэни туруорар бо-
рөдөк олохтоно ийити-
нэн быһаарылар. Меха-
низатордар үкөүдэрэ сы-
һаарылыһыт техника-
ларын сайын дьыллэрин
таһыгар туруораллар.
Дьининэн, транспорт ба-
ры көрүнэ биэр кирэс
түмүлүөхтөөх, оуоһа
анал сарайдар, площад-
калар оһоһулуоһтаах-
тар, харабыллаһын
олохтоһуоһтаах. Оннук
дыһаһаллар булгуччу
ыһыахха.

Суолга куттала суох
сыһаар, биллэн турар,

водитель тус бөйөтүн
культураһыттан, созна-
тельнойтытан улаһан ту-
тулуһтаах.

Бийыл балаһан ыйып
1 күнүттэн «Суолунан
сыдыһы быраабылала-
рын кэһини ийи адми-
нистративнай эппиэтинэс
туһунан» СОРС (Верхов-
най Советын Президиу-
мун Ыйаара, синкэтигэр
кирэр, Сага Ыйаах ви-
тотранспорта дьиссипли-
нинэни бөһөрөтүүтэ,
дьону-сэргэни уонна та-
һааһы куттала суох та-
һыһы хааччыһыта,
гражданнар быраапта-
рын уонна сокуоннай
интэрнестэрин харыстаа-
һыһа улаһан көмөһөх
буоһуоһа. Авария ийи

эппиэтинэс күүһүртөө-
дүр, административнай эи-
эрэ быһыһыһан туттулар
ыһтарантар кээмэйдэрэ
биллэрдик улаатыһа.

Суол быраабылаларын
куруубайдык кэһини би-
һиэхэ кэһит ордук эл-
бэхтик Субуруускай аа-
тыһан, Карл Маркс аа-
тыһан, «Чурапчы» со-
хоттарга, «Сельхозтех-
ника», «Сельхозхимия»
холбоһуктарга, о. д. а. та-
һаарылыһа. Ол биэр
сүрүн биричинистинэн
салайааччылар көрдө-
бүллэрэ наһааһа, кон-
туруоллара ситтэгэ суоһа
буолар.

Бу дьылт бас ыйып 1
күнүттэн биэрдинлээн
бас биллэһэ баар авто-

мобилалары уонна мо-
тоциккллары техническай
көрүү ыһыһалар. Байа
бас билэр техникатын
көрдөрүү — хас биердин
кэһи ыһык эбөһиннэһэ.
Ыһылыһыт кэмгэ кө-
рүүнү барбатах тран-
спорт средстволара са-
һааһы кээһэ туһаны-
га көнүлэһиннэхтэрэ суоһа.
Транспордаах дьон суол
быраабылатын эгиклэ
суох тутуһаллара, тран-
спорты ыһтарга права-
лаах, мотоцикллаах дьон
шлемнаах буолуулар

булгуччулаах.
Суоллар, уулуссалар
мөлтөх туруктаа быһы-
лаһаннар тахсар биэр сү-
рүн биричинистэлэринэн,
буоһалларын эмиз умну-
муохха.

Механизатордар орто-
лорулар интер-өйдөтөр
үлэни утумнаахтык ыы-
тан техникаттан дэ-
һоһ тахсыһын сэр-
тигэр.

Н. АТЛАСОВ,
оройуон старшай
госавтоинспектора,
милиция наһитана.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Эрилик Эристин аатынан совхоз салаа-
та, Хоптодо сельсоветын исполкома истори-
нарнай үлэһит Т. Н. Аммосова эдэһиэ
ЛЫТКИНА Александра Николаевна
ыһаһан ыһаһаттан олбүтүнэн кутурданы-
рын тирдэллэр.

БИҔИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтавай индекс 678700. Чурапчы с.
Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРЫТ: редактор — 21-395, отделлар —
21-495, уопсай 21-505.

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского
района КПСС и районного Совета народных депутатов
Якутской АССР.